

Gabriel Pop*

Loredana Jumară, *Magia și vrăjitoria. Eseu asupra imaginarului țărănesc într-un sat vâlcean*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2022, 242 p.

DOI: 10.2478/amsh-2023-0015

În această recenzie mi-am propus să descriu experiența personală pe care am avut-o parcurgând lucrarea de doctorat a Loredanei Jumară, *Magia și vrăjitoria: Eseu asupra imaginarului țărănesc într-un sat vâlcean*, publicată în anul 2022. Autoarea este la început de drum în ceea ce privește cercetarea istorică, lucrarea amintită fiind așa cum am menționat chiar teza acesteia de doctorat, dar a mai publicat alături de alți trei autori un volum de cercetări etnografice în 2014, în care a prezentat ritualul scaldei cu iarbă mare de la Sântoader. Se poate observa deci preocuparea Loredanei Jumară pentru studiile folclorice și mitologice românești pe care și le-a desăvârșit în cadrul Universității Babeș-Bolyai, la Facultatea de Istorie și Filosofie.

De asemenea, autoarea ne mărturisește la un moment dat faptul că tema lucrării de doctorat i s-a relevat în urma unei cercetări de teren anterioare care avea ca scop observarea valențelor nefaste ale timpului și spațiului în reprezentările tradiționale. Pe parcursul anchetei ea a observat cum țărani făceau singuri legătura cu subiectul vrăjitoriei, povestind despre o femeie celebră din zonă care făcea vrăji. În acest mod s-a născut geneza tezei de doctorat, autoarea fiind interesată să observe dacă ar putea exista un posibil raport între noțiunile de timp și spațiu și cea de vrăjitorie în tradiția românească. Așadar, tânăra cercetătoare este familiarizată cu studiul etnografic și anchetele de teren, având câțiva ani de experiență în acest domeniu, în urma cărora a câștigat încrederea comunității în care s-a derulat ancheta.

Lucrarea recenzată abordează tema vrăjitoriei și magiei din perspectiva țăranilor intervievați dintr-un sat din județul Vâlcea, dar de multe ori sunt evidențiate paralele cu fenomene asemănătoare sau opuse la nivel european sau național. Observațiile de acest fel reușesc să scoată în evidență specificitatea unei comunități izolate sau

* Master's Student, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, gabriel2000pop@gmail.com

influențele pe care aceasta le-a absorbit din exterior. Sunt analizate subiecte ca: relația actantului magic cu Diavolul precum și viața acestuia, diferențele de perspectivă dintre generații, tursimul magic, imaginarul malefic și elementele de factură magică (obiecte, timp, loc). Toate acestea contribuie la formarea unei imagini de ansamblu despre rolul pe care îl joacă încă ocultul în societatea tradițională și atracția magnetică pe care subiectul o trezește pentru familiile care se strâneau seara la gura sobei pentru a asculta povești fantastice.

Scopul cărții este acela de a ne demonstra încă o dată că vrăjitoria și magia populară există în imaginarul țărănesc, nu doar în cărțile de folclor, și că acestea se îmbină de multe ori cu realitatea vizibilă, formându-se ca o oglindire inversă a lumii noastre. Întâlnim chiar cazuri de vrăjitorie practicate în mediul urban, fapt ce ne demonstrează că acest fenomen nu a dispărut niciodată din societate, ci poate doar și-a schimbat forma și metodele de operare.

În ceea ce privește sursele folosite pentru documentarea cercetării, autoarea se folosește de lucrările de specialitate care descriu fenomenul magiei și vrăjitoriei din spațiul românesc și din restul lumii, reprezentativi în acest sens fiind autori ca Jean Delumeau, Mary Douglas, Lévi-Strauss, Simon Florea Marian și Antoaneta Olteanu. Această literatură este folosită pentru a descrie ce se cunoaște până la ora actuală despre magie și stă drept suport pentru argumentația și înțelegerea fenomenului magic și a modului în care oamenii reacționează la el. În rest sunt folosite interviurile luate țăranilor pe teren pentru a exemplifica, analiza și comenta felul în care diverse teorii se pot aplica în comunitatea studiată.

Pentru a înțelege termenii și conceptele cu care se operează în domeniul subiectului abordat, lucrarea începe prin teoretizarea acestora în primul capitol. Astfel, punând împreună principalele definiții și viziuni asupra magiei a marilor teoreticieni, ajungem la concluzia că magia este un mijloc de a controla și înțelege natura, așa cum sunt știința și religia, dar care trebuie înțelese ca moduri independente de descoperire a lumii. Ne sunt introduse noțiunile folosite cel mai des când vine vorba de magie, cum ar fi legea similitudinii și cea a contagiunii, introduse James George Frazer. În ajutorul teoretizării acestui domeniu au venit antropologi, istorici, etnologi și folcloriști, care au îmbogățit cercetarea științifică prin intermediul perspectivelor noi aduse cu ajutorul instrumentelor de cercetare din propriul domeniu. În continuare, autoarea se folosește de propria cercetare de teren care a implicat interviuarea membrilor comunității în jurul căreia s-a făcut ancheta. Datele obținute sunt interpretate și nuanțate pe baza specificului zonei, dat fiind faptul că teza se bazează pe o analiză calitativă și nu cantitativă a subiectului, care nu poate fi epuizat în urma acestei metode.

Întrebarea principală după parcurgerea oricărei lucrări științifice este dacă aceasta a reușit să-și demonstreze teza. Considerând faptul că autoarea și-a propus aici să dezvăluie viziunea țăranilor dintr-un sat românesc asupra unui anumit aspect al vieții lor: vrăjitoria încadrată conceptului de rău magic, sunt de părere că scopul a fost atins în măsura în care limitele metodei de cercetare le-a permis. Deși analiza calitativă nu permite generalizarea unui anumit fenomen întregii comunități, s-au putut observa tipare de gândire și de atitudine în rândul țăranilor din care se pot deduce anumite credințe sau valori întipărite în imaginarul țăranesc. De asemenea, autoarea a reușit să surprindă rolul pe care vrăjitoarea, magia și, în general, imaginarul malefic, îl au în societatea tradițională și cum acestea se intersectează cu viața localnicilor. Este o monografie de istorie culturală care reușește să le dezvăluie cititorilor o lume fantastică căzută în desuetudine, dar, pe măsură ce avansăm, ne dăm seama că magia și vrăjitoria devin realități incontestabile în mentalul colectiv țăranesc din zona studiată și nu numai. Printr-o persoană care a reușit să se integreze și să câștige încrederea țăranilor ni se oferă ocazia să învățăm despre instrumentele cu care operează magia și modurile în care aceasta a fost dezvăluită în viața oamenilor interogați.

Putem aprecia astfel contribuția adusă de autoare pentru îmbogățirea istoriografiei prin colectarea informațiilor legate de magie de la localnici, care, în caz contrar, ar fi rămas nepovestite și pierdute odată cu dispariția generației care le povestește.

Spre finalul lucrării se face tranziția spre noua generație care, prin prisma lumii globalizate în care trăiește, a reinterpretat și adaptat lumea magică. Puși față în față cu ambele lumi, asistăm la metamorfozarea fenomenului magic, provocată de îmbătrânirea populației locale și de migrația tinerilor spre zonele urbane. Fenomenul este foarte des întâlnit în societatea românească, motiv pentru care este esențială surprinderea tradițiilor generației care apela la vrăjitoare pentru rezolvarea problemelor de sănătate sau din viața personală. Prin acest intermediu aflăm și de practicarea turismului magic în zona cercetată și ne putem face o idee despre amploarea acestui fenomen în perioada comunismului. Din acest punct de vedere, cartea se adresează tuturor oamenilor pasionați de acest subiect, dar, mai specific, studenților, etnologilor, istoricilor și antropologilor cărora le sunt lăsate noi teme de dezbatere și cercetare care nu au putut fi acoperite în lucrare, dar care ar merita un studiu separat și atenția lumii științifice.

În ceea ce privește propriu-zis stilul lucrării, coerența și corectitudinea stilului, aceasta respectă normele gramaticale și ortografice ale limbii române și se prezintă deosebit de clară în ceea ce privește ordinea ideilor, discursul fiind desfășurat în linie dreaptă,

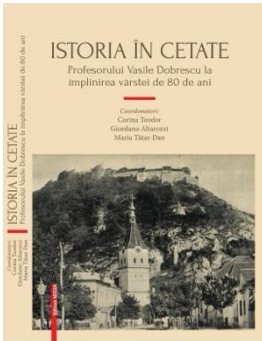
de la general la particular și de la o zonă geografică extinsă la una restrânsă.

Urmărind acest tipar al observării temei de la un context mai larg la unul local, autoarea a reliefat transformările pe care perspectiva asupra vrăjitoriei le-a avut pe parcursul timpului în spațiul european, trecând apoi la ceea ce se cunoaște despre imaginarul malefic din spațiul românesc, iar restul cărții se concentrează pe viziunea sătenilor asupra vrăjitoarelor, mai exact asupra vieții și morții acestora și a modului în care toate aceste idei sunt interiorizate în viața țăranilor.

În concluzie, lucrarea Loredanei Jumară, *Magia și vrăjitoria: Eseu asupra imaginarului țăranesc într-un sat vâlcea*, redă lumea plină de mister ce stă sub semnul imaginarului fantastic dintr-un spațiu geografic restrâns, unde poveștile și informațiile circulă nestingherite, fapt ce permite formarea unor credințe și obiceiuri dacă nu general însușite, cel puțin cunoscute de întreaga comunitate. Prin intermediul mărturiilor sustrate de la interlocutori descoperim o adevărată rețea de informații, care de multe ori cuprind evenimente și persoane dintr-un trecut îndepărtat, dar care au continuat să trăiască datorită poveștilor spuse prin viu grai. Ca o tactică de marketing tradițională, poveștile spuse la gura sobei au popularizat industria vrăjitoriei în sat și au întetit cunoștințele sătenilor despre fenomenul magic. Când aceste adunări au încetat sau și-au schimbat modul tradițional de desfășurare, canalul de transmitere a informațiilor de factură magică către următoarea generație a fost astupat. Tinerii nu mai au cunoștințe atât de vaste precum părinții și bunicii lor despre lumea nevăzută, fiind familiarizați doar cu câteva relatări învățate din copilărie. Deși ei și-au dezvoltat propria concepție pe această temă, consider că este cu totul necesar să nu lăsăm o generație să apună fără a-i prezerva amintirile, poveștile, tradițiile și obiceiurile care, de altfel, se integrează în contextul mai larg al culturii românești și al existenței umane propriu-zise.

Laura Amalia Bejan*

* Master's Student, Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca, laura.amaly@yahoo.com

Istoria în cetate: profesorului Vasile Dobrescu la împlinirea vârstei de 80 de ani, book coordinated by Corina Teodor, Giordano Altarozzi, Maria Tătar-Dan, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2023, 418 p.

DOI: 10.2478/amsh-2023-0016

The collective volume, *History in the Citadel: Professor Vasile Dobrescu at 80*, coordinated by Corina Teodor, Giordano Altarozzi, and Maria Tătar-Dan, serves as a comprehensive tribute to the esteemed Professor Vasile Dobrescu upon reaching the milestone of 80 years of age. Published by Mega in 2023, this academic work spans a diverse range of historical topics, presenting a rich tapestry of scholarly contributions, also reflecting the value and the impact of Professor Dobrescu's work.

The book is rigorously structured, opening with an introduction, followed by a selective bibliography of Professor Dobrescu's scientific contributions on Transylvanian modern history, and Romanian elites and economic history, then thematic sections. The thematic sections cover various aspects of economic realities in the 19th and 20th centuries, glimpses into historical elites, and institutional constructions and reconstructions. Additionally, the volume explores literary and cultural dimensions, reflections on legal issues, and offers insights into contemporary global historical discourse.

A section of the volume is evoking the personality and academic profile of Professor Dobrescu, with articles signed by his colleague Vasile Boloș, Mihai Drecin, Daniela Ștefănescu, Iulian Boldea, Maria-Ana Georgescu, Gheorghe-Nicolae Șincan, Mihai Monoranu, Adrian Șimon, Vasile Gorea. Among them, Professor Iulian Boldea underlines the significant contributions of Professor Vasile Dobrescu to historiographical research through his writings, lectures, and conferences, characterized by persuasive rhetorical strength, eloquence, and pedagogical skill. Dobrescu's research focuses on key themes within the modern history of Romania, including institutions and banking elites, the nation-building process, and essential dimensions of the political history of Romanians during the Austro-Hungarian Empire period. Professor Boldea highlights Dobrescu's exploration of the identity coordinates of the nation within a multicultural and multiethnic space. Professor Vasile Dobrescu is commended for his rigor, meticulous documentation, scholarly passion, and pedagogical vocation. Dobrescu's vast knowledge base relies on archival studies and an interdisciplinary approach that opens up new perspectives and meanings. Boldea emphasizes